

Верховний
Суд

Тлумачення та практика застосування Конвенції 1980 р.: правові позиції Верховного Суду

Юлія Черняк

Суддя Верховного Суду
в Касаційному цивільному суді

Навчальний курс

«Надання безоплатної правничої допомоги
у цивільно-правових транскордонних
спорах з міжнародного викрадення дітей»

Співвідношення ГК 1980 і ГК 1996

Справа про повернення дитини в порядку ГК 1980

Спір про місце проживання дитини (про право опіки)

1.

Чи може український суд розглядати справу про визначення місця проживання дитини, якщо є невиконане рішення суду про повернення дитини з України до держави звичайного місця проживання дитини в порядку ГК 1980?

Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати КЦС ВС від 18.03.2023 у справі про визначення місця проживання дитини №545/2247/18, № 61-6421сво23

За наявності судового рішення про повернення дитини відповідно до Гаазької конвенції 1980 року, яке набрало законної сили, але залишається невиконаним, та відсутності наданої відповідно до Гаазької конвенції про батьківську відповідальність 1996 року згоди компетентного органу іноземної держави, до якої підлягає поверненню дитина, на здійснення юрисдикції національними судами України вирішення питання про визначення місця проживання дитини не належить до юрисдикції національних судів України, а у разі встановлення вказаних обставин під час розгляду цивільної справи провадження у справі підлягає закриттю на підставі пункту 1 частини першої статті 255 ЦПК України.

2.

Як має діяти суд, якщо на розгляді одночасно перебувають позови про визначення місця проживання дитини та про повернення дитини в порядку ГК 1980?

Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати КЦС ВС від 18.09.2024 р. Справа про визначення місця проживання дитини (№ 367/1853/23, № 61-4301св24)

«Коли в судах одночасно перебувають на розгляді позови про визначення місця проживання дитини та повернення дитини, то до вирішення позову про повернення дитини суд не може вирішувати спір про визначення місця проживання дитини»

3.

Чи є правомірним об'єднання позовів про визначення місця проживання дітей з матір'ю та про повернення дітей в одне провадження?

Постанова Верховного Суду у складі КЦС від 05.06.2024 р.
справа про визначення місця проживання дітей з матір'ю та про повернення
дітей в порядку ГК 1980 (№ 757/54659/21-ц, № 61-18231св23)

«Суд першої інстанції помилково об'єднав позови про визначення місця проживання дітей з матір'ю та повернення дітей в одне провадження, проте це не порушило права ОСОБА_7 та не вплинуло на законність рішення суду апеляційної інстанції, оскільки суд апеляційної інстанції провадження за позовом ОСОБА_16 про визначення місця проживання дітей з матір'ю закрит та розглянув по суті позов про повернення дітей».

4.

Забезпечення позову у справах про повернення дитини в порядку ГК 1980 р.

Чи є можливим забезпечення позову у цій категорії справ, і якщо так, - у який спосіб?

Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати КЦС від 14.02.2022. Справа про визнання переміщення та утримання дитини на території України незаконним, повернення дитини до місця її постійного проживання (№ 754/7569/21; № 61-15886сво21):

У таких спрах забезпечення позову шляхом обмеження права на виїзд за межі України є адекватним заходом з метою ефективного виконання судового рішення.

Постанова Верховного Суду від 31.01.2024. Справа про забезпечення позову до пред'явлення позовної заяви (№ 711/4569/23, № 61-15691св23):

Особливості застосування у період дії воєнного стану на території України

5.

Обставини, які враховуються судом України при вирішенні позову про повернення дитини до України, зважаючи на військовий стан в Україні
Предмет доказування;

Ст. 6 Конвенції ООН про права дитини:
«На державу-учасницю Конвенції покладається обов'язок забезпечити у максимально можливій мірі виживання і здоровий розвиток дитини»;
«Ведення на території України воєнних дій, обстріл міст та селищ не є єдиною достатньою підставою для застосування підпункту «b» пункту 1 статті 13 Гаазької конвенції 1980 року, який унеможливорює повернення дитини до країни місця постійного проживання»

Постанова Верховного Суду у складі ККС від 25.09.2024. Справа про визнання незаконним утримання дітей, зобов'язання повернути дітей (№522/10087/23, № 61-7777св24).

Постанова Верховного Суду у складі ККС від 23.03.2023. Справа про повернення малолітньої дитини до Королівства Іспанія (№ 344/6604/21, № 61-13140св22).

Відмова у поверненні дитини (п. б) ст. 13 ГК 1980) і ст. 8 (ч.2) ЄК 1950 (можливість втручання у справи на повагу сімейного життя). Практика ЄСПЛ у постановах Верховного Суду

Рішення ECHR від 6.07.2010 р. Справа Neulinger and Shuruk v. Switzerland:

Співвідношення юрисдикції національних судів і ЄСПЛ
Дотримання національними судами положень двох статей ЄСПЛ:

- ст. 6 «Право на справедливий суд»
- ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного ЖИТТЯ»

6.

Чи сумісна за обставин справи відмова у позові батька про повернення дитини до місця її постійного проживання з його правом на повагу до сімейного життя?

Постанова КЦС у складі Верховного Суду від 04.09.2024. Справа про забезпечення повернення малолітньої дитини до Французької Республіки (№ 334/5244/23, № 61-1532св24)

Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13.04.2021. Справа про забезпечення повернення малолітньої дитини до Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (2-4237/12, № 14-21звц21)

Рішення ЄСПЛ від 28.01.2021 у справі «Сатановська та Роджерс проти України»; Рішення ЄСПЛ від 26.11.2013 у справі «Х проти Латвії».

Заклучні ремарки

<https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=24> (Перелік Держав-учасниць ГК 1980)

<https://www.incadat.com> (Leading legal database on international childabduction law / Провідна юридична база з права міжнародного викрадення дітей)

<https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6024> **IHNJ** (The International Hague Network of Judges / Гаазька Мережа Суддівської Взаємодопомоги) -

https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/Konven_25_10_1980_vykr_ditei_1.pdf. Переклад українською: **Конвенція 1980 року про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей. Керівництво з належної практики. Частина VI. Стаття 13 (ч. 1, пункт b).** (Це неофіційний переклад оригінального тексту, який доступний французькою та англійською мовами на вебсайті www.hcch.net)

<https://assets.hcch.net/docs/333f37cc-28c9-4b6a-864a-8c335101592c.pdf> **Медіація (!)**. Practitioners' Tool: Cross-Border Recognition and Enforcement of Agreements Reached in the Course of Family Matters Involving Children

Верховний
Суд

Дякую за увагу!